

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

**ГОРБАТЮК А.М., АСПИРАНТКА*,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

У статті проаналізовано основні джерела формування інвестиційних ресурсів в Україні, що є найбільш доступними для агропромислових підприємств. Визначено основні їх види.

In the publication forming the investment resources in Ukraine are analyzed, which are most accessible for the agro industrial enterprises. Their mains types are estimated.

Постановка проблеми. Потреба у збереженні позитивної динаміки розвитку сучасної економіки засвідчує актуальність пошуку потенційних джерел формування інвестиційних ресурсів. За умов відсутності їх чіткої структури, належних кількісних та якісних показників неможливо досягти потрібного рівня розвитку й динамізму інвестиційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вивчення проблем, пов'язаних з джерелами формування інвестиційних ресурсів здійснили такі вітчизняні вчені: М.І. Кісіль, М.Ю.Коденська, Т.В. Майорова, Н.В. Шевченко та інші.

Розмаїття трактувань джерел формування інвестиційних ресурсів свідчить не лише про різні підходи до розкриття їх змісту, але і про не завершеність дослідження даної проблеми. Крім того, аналіз наукової літератури довів, що в Україні не достатня увага приділяється поширеним у світі альтернативним способам фінансування інвестицій.

Мета статті: дослідження джерел інвестиційних ресурсів у вітчизняній економіці та пропозиції, щодо шляхів активізації їх використання.

Результати дослідження. Інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в

* Науковий керівник – Коденська М.Ю., д.е.н., професор

обмін на кошти. Тому на особливу увагу звертає аналіз питання фінансового забезпечення інвестицій в сучасних умовах.

Н.В. Шевченко розрізняє наступні методи фінансування або способи формування інвестиційних ресурсів: самофінансування (власні кошти); бюджетний (бюджетні інвестиції); кредитний (позичкові кошти); фондовий або акціонування (залучені кошти); комбінований [8, с.123].

Далі більш детально розглянемо кожен метод фінансування інвестиційних проєктів.

Самофінансування – здійснюється за рахунок власних коштів.

Пономаренко В. С. стверджує, що „власні кошти – основне джерело самофінансування – можуть бути використані суб’єктами підприємництва тільки для окремих високорентабельних інвестиційних проєктів, тоді як необхідний фінансовий потенціал мають лише запозичені та залучені ресурси” [6, с.3]. Проте, М.Ю. Коденська вважає, що в загальній сумі інвестицій в основний капітал України найбільшу частку складають саме власні кошти підприємств та організацій – 61,6 % у 2004 р. [7, с.40-41].

Серед власних джерел велику роль, безумовно, повинен відігравати прибуток, який забезпечує приріст валового капіталу та залишається у розпорядженні підприємств після сплати податків та інших обов’язкових платежів, формула 1.1.

$$П_{ч} = (В - З) - Н_{\text{бюдж}} - \Phi_{\text{від}} - Ш_{с}, \quad (1.1)$$

де $П_{ч}$ – чистий прибуток підприємства;

$В$ – виручка від реалізації продукції;

$З$ – виробничі витрати, в тому числі амортизаційні відрахування і відсотки за кредит;

$Н_{\text{бюдж}}$ – усі податкові нарахування в республіканській та місцевий бюджети;

$\Phi_{\text{від}}$ – відрахування в різні фонди;

$Ш_{с}$ - штрафні санкції (сальдо).

Прибуток як основне джерело фінансування найчастіше використовується для невеликих інвестицій – банківські депозити, придбання цінних паперів, вкладення в інтелектуальний капітал підприємства.

Крім, прибутку, найвагомішим джерелом формування фінансового ресурсу інвестиційної діяльності підприємств, на

нашу думку, є амортизаційні відрахування.

І.М. Бойчик зазначає, що амортизаційні відрахування – це частина виторгу від реалізації продукції, що її відносять до собівартості (не оподатковується податком на прибуток) і яка використовується для реновації основних фондів. Чим вищою є величина амортизаційних відрахувань, тим меншою буде сума податку на прибуток, тим більше коштів залишається у розпорядженні підприємства для власного розвитку [1, с.228].

Акціонування – наступний метод, який використовується для фінансування великих інвестиційних проєктів із значними строками окупності витрат. При акціонуванні капітал залучається шляхом емісії простих та привілейованих акцій, що розміщуються серед юридичних і фізичних осіб, або через випуск варіантів. Привабливість акціонерної форми фінансування інвестиційних проєктів виявляється в тому, що основний обсяг необхідних ресурсів надходить на початку його реалізації, тобто дає можливість профінансувати нові підприємства, в яких не має ще прибутків, амортизації, заставного майна, щоб одержати кредит в банку [4, с.271-272].

Важливе джерело інвестиційних ресурсів для будь якої економіки – це кошти фінансово-кредитної системи. Боргове фінансування застосовується при фінансуванні інвестиційних проєктів із високою нормою прибутковості (яка перевищує ставку позичкового відсотка) та незначними строками окупності витрат. Кредит є універсальним інструментом розподілу національного доходу, фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, вирівнювання показників рентабельності підприємства на основі переливання капіталів, що сприяє прогресивним структурним зрушенням у народному господарстві.

Основою боргового фінансування виступає інвестиційний кредит, який представляє собою економічні відносини між кредитором та позичальником з приводу фінансування інвестиційних заходів на засадах повернення і, як правило, із виплатою відсотка.

Форми інвестиційного кредиту: 1) банківський інвестиційний кредит; 2) податковий інвестиційний кредит; 3) державний інвестиційний кредит; 4) товарний інвестиційний кредит (лізинг); 5) міжнародний інвестиційний кредит; 6)

андеррайтинг (викуп корпоративних облігацій) [4, с.274].

Банківський інвестиційний кредит – це основна форма інвестиційного кредиту, при якій грошові кошти на фінансування інвестиційних процентів надаються банківськими установами у тимчасове користування та з виплатою відсотку.

Визначення поняття „інвестиційний податковий кредит” з’явилося в Законі України „Про оподаткування прибутку підприємств” в 1997 р. Згідно з цим законом інвестиційний податковий кредит – це відстрочка плати податку на прибуток, що надається суб’єкту підприємницької діяльності на визначений строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм з наступною компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку через загальне зростання прибутку, що буде отримано внаслідок реалізації інноваційних програм [3]. Це визначення передбачає його спрямованість на інноваційний розвиток. На нашу думку, це правильно, оскільки, саме така спрямованість забезпечить прискорене оновлення виробничого апарату вітчизняних підприємств на більш високому технологічному рівні.

Отже, для підприємств отримання податкового кредиту вигідне, оскільки: 1) такий кредит може надаватися на термін 5 років; 2) такий кредит буде найбільш дешевим джерелом коштів в країні; 3) погашення такого кредиту частково може відбуватись за рахунок приросту суми податку на прибуток підприємства.

Ще одним джерелом інвестицій є державний інвестиційний кредит – сукупність кредитних відносин, в котрих кредитором виступає держава, а позичальником підприємства, які відносяться до державної форми власності. Він надається на капітальні вкладення виробничого призначення шляхом надання бюджетних позик безпосередньо міністерствам та відомствам, іншим державним органам виконавчої влади для фінансування підприємствами, організаціями та об’єднаннями через банківські установи об’єктів.

Протягом останнього сторіччя набуло популярності лізингове інвестування, що, з одного боку, пов’язано з розвитком інноваційної діяльності та, впровадженням інновацій при виробництві різноманітного устаткування та обладнання для всіх сфер економіки, а з іншого – значною його вартістю, що

унеможливає для багатьох суб'єктів господарювання придбання його на підставі договорів купівлі-продажу, поставки. Компромісним варіантом який дозволяє використовувати новітнє устаткування без тягаря сплати його повної вартості та технічного обслуговування, що потребує спеціальних знань і навичок, став лізинг [2, с.455].

Одним з джерел фінансування інвестиційних ресурсів є міжнародний інвестиційний кредит – економічні відносини між державами, іноземними банками і фірмами з приводу фінансування інвестиційної діяльності на засадах повернення у певні строки та, як правило, із виплатою процента.

Новою формою кредитування капітальних вкладень, що впроваджуються у фінансових установах, є надання коштів клієнтам для реалізації ними довгострокових широкомасштабних проєктів, шляхом повного викупу випусків промислових облігацій, які емітуються цими клієнтами. В міжнародній практиці така операція називається андеррайтинг. Вона має широке розповсюдження в діяльності спеціалізованих інвестиційних банків за кордоном [4, с.280].

Важливим джерелом ресурсів для інвестування є також кошти державного й місцевих бюджетів. Їх частка протягом останніх років сумарно становить близько 10%. Нині бюджетним інвестиціям приділяється недостатньо уваги. Зокрема в Україні нерідко ігноруються такі способи інвестування реальної економіки за рахунок бюджетних коштів, як внески до статутних фондів та інвестиційні кредити [5].

Ще одним прихованим джерелом інвестиційних ресурсів є заощадження підприємств та населення.

Вагомим джерелом забезпечення агропромислового комплексу інвестиційними ресурсами залишаються державні субсидії. В Україні рівень державного субсидування залишається низьким у зв'язку з обмеженими можливостями бюджетів усіх рівнів щодо фінансування цільових програм, але тенденція до його підвищення є досить помітною за рахунок створення Аграрного фонду.

В останні роки помітно активізувався процес фінансування інвестицій за рахунок коштів фінансово-промислових формувань, створених на базі крупних промислових формувань, що

функціонують в регіоні та спроможні сконцентрувати власні, державні, колективні і приватні кошти, а також іноземні інвестиції в об'єкти агропромислового виробництва [7, с.44].

Змішане фінансування – базується на комбінаціях різних методів фінансування інвестиційних проєктів.

Висновки. Отже, між усіма джерелами простежується взаємозалежність та взаємозумовленість можливостей щодо їх використання в умовах сучасних інтеграційних процесів. Лише в комплексі вони утворюють інтегровану систему фінансового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні. Ефективність і дієвість останньої безпосередньо визначаються якістю конкретних джерел та можливістю раціонального їх використання, спрямованого на зростання інвестиційного потенціалу вітчизняної економіки.

Література.

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства: Навчальний посібник. – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. – К.: Атіка, 2007. – 528 с.
2. Винник О. М. Інвестиційне право: – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Правова єдність, 2009. – 616 с.
3. Закон України „Про оподаткування прибутку підприємства” від 22.05.1997 р. №283/97 – ВР – Режим доступу: [http:// www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua).
4. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. - К.: ЦУА, 2003.-376 с.
5. Малиняк Б.С. Бюджетні інвестиції як інструмент прискорення реформування реального сектору економіки України // Актуальні проблеми економіки. – 2006.– №8.– с.82-90.
6. Пономаренко В. С. Методологічні аспекти стратегічного управління інвестиційними процесами // Фінанси України. – 2002. – №10. – С.3.
7. Саблук П.Т., Кісіаль М.І., Коденська М.Ю. Інвестиційна привабливість агропромислового виробництва регіонів України. – К.:ННЦ ІАЕ, 2005. – 478 с.
8. Шевченко Н.В. Джерела формування інвестиційних ресурсів агропромислового комплексу України // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету. Збірник наукових праць. – Випуск №38. – Біла Церква, 2006. с.122-131.